

Vergaderjaar 1998–1999

23 821 (R 1509)

Goedkeuring van het op 16 januari 1992 te Valletta tot stand gekomen Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed (herzien)

Nr. 11

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Zoetermeer, 18 december 1998

1. Inleiding

In zijn brief van 23 mei 1997 heeft de toenmalige Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, u geïnformeerd over de rijkswet tot goedkeuring van het verdrag van Valletta. Zoals bekend, beoogt het verdrag om in Europees verband te komen tot een betere bescherming van het archeologisch erfgoed.

Bovengenoemde brief bevat een brede schets van de wijze waarop invoering van het verdrag kan plaatsvinden, alsmede een overzicht van de gevolgen voor het archeologiebestel. Over deze brief heeft uw vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen op 26 november 1997 overleg gevoerd. Hierbij gaf de Kamer aan zich op hoofdlijnen te kunnen vinden in de voorgestelde wijze van invoering. Inmiddels is de rijkswet door beide Kamers aanvaard en gepubliceerd in het *Staatsblad* van 9 april 1998 (Stb. 196).

Met deze brief wil ik u zowel informeren over de wijze waarop ik de verschillende onderwerpen uit de brief van 23 mei 1997 verder zal uitwerken als over de stand van zaken. Daarbij leg ik een belangrijk accent op de invoering van een systeem van kwaliteitszorg als voorwaardenscheppende factor voor een succesvolle implementatie van het verdrag.

2. Kwaliteitszorg

Het afgelopen jaar is nagedacht over een werkbaar systeem van kwaliteitszorg voor het archeologiebestel. Het accent heeft hierop gelegen, omdat met het ontwerp van zo'n systeem tegelijkertijd een groot aantal onderwerpen uit het invoeringsvoorstel van het verdrag van Valletta wordt uitgewerkt.

Zoals verwacht, zal invoering van het verdrag van Valletta leiden tot een toename van de vraag naar archeologische opgravingscapaciteit. In lijn met de eerdere voorstellen acht ik het wenselijk dat naast overheden en

universiteiten ook private instellingen in de gelegenheid worden gesteld dit opgravingswerk uit te voeren. Als we deze ruimte willen scheppen, is kwaliteitsborging evenwel een voorwaarde. Archeologisch erfgoed is immers een kwetsbare en onvervangbare kennis- en inspiratiebron waarmee zorgvuldig en volgens welomschreven standaarden moet worden omgegaan.

Over de mogelijkheden van invoering van een systeem van kwaliteitszorg heb ik extern advies gevraagd. Het resultaat hiervan is het door CBE-Consultants opgestelde rapport: Advies bij de hoofdlijnennotitie «Het verleden in de toekomst gezekerd». Dit rapport is als bijlage bij deze brief gevoegd.

In de voorbereidende fase van de advisering is door dat adviesbureau op verschillende wijzen de dialoog gezocht met actoren in het archeologische veld en daarbuiten. In totaal is gesproken met ruim zestig vertegenwoordigers van universiteiten, provincies, gemeenten, de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), belangenorganisaties, andere departementen, bouwondernemers en projectontwikkelaars.

Het rapport stelt voor de invoering van een systeem van kwaliteitszorg te realiseren door middel van wetgeving en door zelfregulering. Daarvoor geeft het rapport een aantal suggesties. Gezien de hoeveelheid onderwerpen en de complexiteit ervan vraagt een uitgewerkt standpunt evenwel meer tijd.

Ik verwacht voor de zomer een concept-wetsvoorstel gereed te hebben. Dit omvat een aanpassing van de Monumentenwet 1988. Ik zal uiteraard de Raad voor Cultuur hierover om advies vragen. In overleg met mijn collega's van andere departementen zal ik bezien of het wenselijk is om voorafgaand aan behandeling in de ministerraad een bredere advisering te overwegen, waarbij ik bijvoorbeeld denk aan de invalshoek van ruimtelijke ordening. Dit vanwege de toenemende samenhang tussen cultuurhistorie, waar archeologie onderdeel van uitmaakt, en de ruimtelijke ordening. Rekening houdend met de termijnen voor advisering van de verschillende adviesorganen en behandeling in onderraden en de ministerraad verwacht ik dat de Kamer november 1999 dit wetsvoorstel tegemoet kan zien.

3. Een eerste uitwerking

Zoals gezegd, wil ik de Kamer informeren over mijn visie op enkele hoofdelementen van een wetsvoorstel. Ik acht het wenselijk om op bestuurlijk vlak een duidelijke scheiding van beleid en uitvoering te realiseren. De huidige regeling van de opgravingsbevoegdheid in de Monumentenwet 1988 zal daarom worden gewijzigd. Ook private instellingen krijgen in de nieuwe regeling de mogelijkheid om archeologische opgravingen te verrichten.

Om de besluitvorming over behoud van een archeologisch terrein bij de verantwoordelijke bestuursorganen te leggen, en deze te scheiden van de uitvoering, is het van belang dat rijk, provincies en gemeenten in plannen die onder hun verantwoordelijkheid tot stand komen en consequenties kunnen hebben voor het bodemarchief – bijvoorbeeld planologische kernbeslissingen, streekplannen of bestemmingsplannen – tot uitdrukking brengen waar en op welke wijze met het archeologisch belang rekening is gehouden. De overheden krijgen hiermee – wat genoemd zou kunnen worden – een archeologische zorgplicht.

De kwaliteit van de uitvoeringspraktijk van opgravingen zou ik willen waarborgen door als voorwaarde te stellen dat alleen gekwalificeerde personen en/of gecertificeerde organisaties opgravingsactiviteiten mogen verrichten. Dit geldt dan voor alle uitvoerders, zowel «oud» als «nieuw».

De beschikbaarheid van kwalitatief goede archeologische informatie speelt in een systeem van kwaliteitszorg een belangrijke rol. Zo zijn er al waardenkaarten en vondstmeldingskaarten ten behoeve van overheden, universiteiten en straks ook private instellingen. Daarnaast is er de meer archeologisch inhoudelijke informatie die weer aan de bron staat van de informatie die naar derden gaat. Alle gebruikers van archeologische informatie zijn er bij gebaat dat gegevens betrouwbaar en zo actueel en compleet mogelijk zijn. Een regeling van de informatieplicht vind ik daarom noodzakelijk.

Het ontwikkelen van criteria, standaards en voorwaarden waar opgravingswerkzaamheden aan moeten voldoen, zie ik in de eerste plaats als een taak van het archeologische veld. Dit proces van invulling en inhoud geven aan een kwaliteitssysteem zal de komende tijd veel aandacht vergen. Om dat proces richting te geven zal een college voor de archeologie opgericht worden. Ik zal bezien of dit wettelijk vastgelegd moet worden.

Ik zal mij ook bezinnen op het eigendomsrecht van vondsten. Door de komst van nieuwe uitvoerders zal de Monumentenwet 1988 op dit punt aangepast moeten worden. In de gedachtenvorming hierover zal ik ook de brief betrekken die het Rijksmuseum van Oudheden mij heeft geschreven.

Voorts noemt bijgevoegd rapport¹ voor invoering van een systeem van kwaliteitszorg een aantal zaken die van groot belang is, namelijk: de toekomstige positie van universiteiten en de ROB (1), de positie van gemeenten bij uitvoerend archeologisch werk (2), het introduceren van een inspectie (3) en de positie van amateurarcheologen (4). Ook aan deze aspecten zal aandacht worden besteed, al dan niet in het kader van een wetsvoorstel.

4. Verdrag van Valletta

De ambities reiken verder dan het opzetten en invoeren van een systeem van kwaliteitszorg. In de brief d.d. 23 mei 1997 werd u voor het einde van dit jaar een wetsvoorstel in het vooruitzicht gesteld betreffende de invoering van het verdrag. Omdat het regelen van de kwaliteit van archeologische activiteiten en van de bevoegdheid tot besluitvorming over het behoud van het bodemarchief een voorwaarde is om op termijn het verdrag te kunnen invoeren, is – zoals gezegd – de afgelopen tijd met voorrang gewerkt aan de opzet van een systeem van kwaliteitszorg. Nadere uitwerking dient nog gegeven te worden aan het verstoorder-betaalt-principe – het regelen van de verplichting tot financiering van archeologisch onderzoek bij MER-plichtige activiteiten en activiteiten die beschermde archeologische monumenten raken – en het Fonds voor de Archeologie. In november 1999 kunt u hierover een rapportage van mijn kant verwachten, waarin deze onderwerpen nader zullen zijn uitgewerkt. Ik overweeg daarbij de wettelijke regels ten aanzien van de archeologische monumentenzorg in een aparte wet onder te brengen.

De gememoreerde brief van 23 mei 1997 maakt melding van het feit dat de ROB is gevraagd zijn selectiebeleid nader uit te werken. Op dit terrein zijn belangrijke stappen gezet. De wijze waarop de ROB voornemens is om te gaan met het instrument van wettelijke bescherming van archeologische monumenten is vastgelegd in de nota «Gronden voor bescherming». Deze nota zal interdepartementaal nog verder worden besproken. Daarnaast wordt gewerkt aan een nota over selectiebeleid in de archeologie.

¹ Ter inzage gelegd bij de afdeling Parlementaire Documentatie.

5. Tot slot

In mijn brief van 2 november jl. informeerde ik u over de bestedingsdoelen in 1999 van de extra middelen ten behoeve van cultuur welke tot mijn beschikking staan op basis van het regeerakkoord. Voor 1999 heb ik f 1.75 miljoen gulden gereserveerd voor de archeologie. In het voorjaar van 1999 kunt u van mij een brief verwachten waarin ik de besteding van dit budget nader zal toelichten.

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
F. van der Ploeg